

Sigmund
Freud

Eşeysellik Kuramı
Üzerine
Üç Deneme

Çeviren
Aziz Yardımlı

idea

SIGMUND FREUD
EŞEYSELLİK KURAMI ÜZERİNE ÜÇ DENEME

Sigmund Freud

Eşeysellik Kuramı Üzerine Üç Deneme

Çeviren
AZİZ YARDIMLI

idea • istanbul

İdea Yayınevi
Şarap İskelesi Sk. 2/19 34425 Karaköy, Beyoğlu — İstanbul
www.ideayayınevi.com

Bu çeviri için © AZİZ YARDIMLI 2016, 2022

SIGMUND FREUD

Eşeysellik Kuramı Üzerine Üç Deneme

Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie

(1905-24)

Birinci Basım 2000

Tüm hakları saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü

İdea Yayınevinin ön izni olmaksızın

yeniden üretilemez.

ISBN 978 975 397 085 3

e-kitap ISBN 978-975-397-178-2

İÇİNDEKİLER

James Strachey'in Notu	7
İkinci Yayına Önsöz	13
Üçüncü Yayına Önsöz	13
Dördüncü Yayına Önsöz	15

I. EŞEYSEL SAPINÇLAR 17

- (1) EŞEYSEL NESNE AÇISINDAN SAPMALAR 18
 - (A) Evrilme 18
 - (B) Eşeysellikte Olgunlaşmamış Kişiler ve Eşeyssel Nesnelere Olarak Hayvanlar 27
- (2) EŞEYSEL HEDEF AÇISINDAN SAPMALAR 29
 - (A) Anatomik Genişlemeler 31
 - (B) Ön Eşeyssel Hedeflerin Saplantıları 33
- (3) Genel Olarak Sapıklıklar 37
- (4) Sinirselilerde Eşeyssel İçgüdü 39
- (5) Bölümsel İçgüdüler ve Erotojen Bölgeler 42
- (6) Ruhsal-Sinirsel Sapık Eşeysellik Görünürdeki Başatılığının Açıklaması 44
- (7) Eşeysellik Çocuksu Karakterine Anıştırma 45

II. ÇOCUK EŞEYSELLİĞİ 47

- [1] Çocuklukta Eşeyssel Gizli Dönem ve Kesintileri 50
- [2] Çocukluk Eşeysellik Anlatımları 52
- [3] Çocuk Eşeysellik Eşeyssel Hedefi 55
- [4] Masturbasyon İle Eşeyssel Anlatım 57

[5] Çocukluk Eşeyssel Araştırmaları	64
[6] Eşeyssel Örgütlenişin Gelişim Evreleri	66
[7] Çocuk Eşeysselliğinin Kaynakları	69
III. ERİNLİK DÖNÜŞÜMLERİ 74	
[1] Genital Bölgelerin Birincilliği ve Ön-Haz	75
[2] Eşeyssel Uyarı Sorunu	78
[3] Libido Kuramı	81
[4] Erkek ve Kadın Ayrımlaşması	83
[5] Nesne Bulma	85
ÖZET	92
EK: Freud'un Başlıca ya da Büyük Ölçüde Eşeyssellik İle İlgili Yazılarının Listesi	104
KISALTMALAR LİSTESİ	102
KAYNAKÇA VE YAZAR DİZİNİ	103
SÖZLÜK	113
DİZİN	119

Freud'un *Drei Abhandlungen zur Sexualtheorie*'sinin Türkçe'ye bu çevirisi James Strachey'in genel editörlüğü altında, Anna Freud, Alix Strachey ve Alan Tyson'un katkıları ile hazırlanan *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud*'daki düzenlemeyi izledi.

Türkçe metne eklenen paragraf numaraları özgün yayımda bulunmuyor.

JAMES STRACHEY'İN NOTU
DREI ABHANDLUNGEN ZUR SEXUALTHEORIE

(a) ALMANCA YAYIMLAR

- 1905 Leipzig ve Viyana: Deuticke. Ss. ii + 83.
1910 2'nci yayım. Leipzig ve Viyana: Deuticke. Ss. iii + 87. (Ekler ile birlikte.)
1915 3'üncü yayım. Leipzig ve Viyana: Deuticke. Ss. vi + 101. (Ekler ile birlikte.)
1920 4'üncü yayım. Leipzig ve Viyana: Deuticke. Ss. viii + 104. (Ekler ile birlikte.)
1922 5'inci yay. Leipzig ve Viyana: Deuticke. Ss. vii + 104. (Değişmedi.)
1924 *G.S.*, 5, 3-119. (Ekler ile birlikte.)
1925 6'ncı yayım. Leipzig ve Viyana: Deuticke. Ss. 120. (= *G.S.* 5.)
1942 *G.W.*, 5, 29-145. (Değişmedi.)

(b) İNGİLİZCE ÇEVİRİLER

Three Contributions to the Sexual Theory

- 1910 New York: Journal of Nerv. and Ment. Dis. Publ. Co. (Monograph Series No. 7). Ss. xi + 91. (Çev. A. A. Brill; Sunuş: J. J. Putnam.)

Three Contributions to the Theory of Sex

- 1916 Yukarıdakinin 2'inci yayımı. Ss. xi + 117. (Ekler ile birlikte.)
1918 3'üncü yayım. Ss. xii + 117.
1930 4'üncü yayım. Ss. xiv + 104. (Düzeltildi.)
1938 *Basic Writings*, 553-629. (Yukarıdakinin tıpkıbasımı.)

Three Essays on the Theory of Sexuality

- 1949 Londra: Imago Publishing Co. Ss. 133. (Çev. James Strachey.)
1953 *S.E.*, 7, 125-245. (Yukarıdakinin düzeltilmiş ve genişletilmiş biçimi.)

Hiç kuşku olamaz ki, Freud'un *Eşeysellik Üzerine Üç Deneme*'si *Düşlerin Yorumu*'nun yanı sıra onun insan bilgisine en önemli ve en özgün katkısı olarak durur. Gene de, bu denemelerin bugün okura sunulduğu biçimlere bakarak ilk yayımlandıkları zaman yarattıkları etkilerin tam doğasını saptamak güçtür. Çünkü yirmi yıllık bir dönem boyunca ardarda yapılan her yeni yayımda yazar tarafından belki de *Düşlerin Yorumu*'nun kendisi dışında başka her çalışmasından daha çok düzeltmeden geçmiş ve ekler almışlardır.¹ Bu yayım, ister Almancasında isterse İngilizcesinde olsun, önemli bir bakımdan tüm önceki yayımlardan ayrılır. 1925'in altıncı ve Freud'un sağlığı sırasında yayımlanan sonuncu Almanca yayım üzerine dayandırılmasına karşın, bunda yapıta ilk çıkışından bu yana getirilen her önemli değişiklik tarihleri ile belirtilmiştir. Sonraki yayımlarda nerede parçalar çıkarılmış ya da büyük değişikliklerden geçmiş ise, atılan pasajlar ya da daha önceki biçimler bir dipnotta verilmiştir. Bu okuyucunun bu denemelerin ilk biçimlerinde nasıl oldukları konusunda daha duru bir görüş kazanabilmesini sağlayacaktır.

Örneğin çocukların eşeyssel kuramı üzerine ve libidonun ön-genital örgütlenişleri üzerine (her ikisi de ikinci denemede) bütün kesimlerin ancak 1915'te, kitabın ilk yayımından on yıl sonra eklendiğini öğrenmek büyük olasılıkla şaşırtıcı olacaktır. Aynı yıl libido kuramı üzerine kesimin üçüncü denemeye eklenmesini de getirdi. Daha az şaşırtıcı olarak, biyokimyada yapılan ilerlemeler (1920'de) eşeysellik kimyasal temeli üzerine paragrafın yeniden yazılmasını zorunlu kıldı. Burada aslında şaşkınlık ters yöne döner. Çünkü bu paragrafın burada dipnotta verilen ilk biçimi Freud'un bu bağtımda dikkate değer öngörüsünü ve görüşlerinde nasıl yalnızca küçük değişikliklerin gerektiğini gösterir (s. 90).

Ama kitaba ilk çıkışından sonra yapılan çok sayıda eklemeye karşın, özü daha 1905'te orada idi ve aslında daha da erken tarihlere dek götürülebilir. Freud'un konu ile ilgisinin bütün tarihi şimdi Fließ mektuplaşmasının (1950a) yayımından ötürü ayrıntıda izlenebilir; ama burada anahatları belirtmek yeterli olacaktır. Eşeyssel etmenlerin ilkin endişe sinircelerinin ve sinir argınlığının, ve daha sonra ruhsal-sinircelerin nedenselliğindeki önemine ilişkin klinik gözlemler Freud'u eşeysellik konusu üzerine genel bir araştırmaya götüren ilk etmenler oldu. Doksanların ilk yılları sırasındaki ilk yaklaşımları fizyolojik ve kimyasal bakış açısına dayanıyordu. Örneğin eşeyssel uyarı ve boşalım süreçlerine ilişkin olarak nöro-fizyolojik çizgiler üzerinde bir hipotez endişe sinircesi üzerine ilk denemesinin (1895b) III'üncü Kesiminde bulunacaktır; ve bu hipotezi örnekleyen dikkate değer bir çizge aynı sıralarda Fließ mektuplarında Taslak G'de görünür, ama bir yıl önce sözü edilmişti (Taslak

¹Freud'un kendisi bu konuda ve metne getirilmiş olabilecek olanaklı tutarsızlıklar üzerine 'fallus evresi' üzerine denemesinin (1923e) ikinci paragrafında uzunlamasına yorumunda bulundu.

D'de). Freud'un eşeysellik kimyasal temeli üzerinde direktmesi en az bu kadar geriye gider. (Buna büyük olasılıkla 1894 ilkbaharında yazılan Taslak D'de de değinilir.) Freud bu durum için Fließ'in önerilerine çok şey borçlu olduğuna inanıyordu, ve bu, başka yerler arasında, 1895 yazında Irma'nın enjeksiyonu düşü ile ilgili çağrışımlarında da gösterilir (*Düşlerin Yorumu*, Bölüm II). Ayrıca yakın iki-eşeylilik konusunda da Fließ'in ipuçlarına borçlu idi (s. 24, dipnot 14), ve bunlardan 6 Aralık 1896 tarihli bir mektupta söz etti (Mektup 52) ve daha sonra onları 'belirleyici bir etmen' olarak görmeye başladı (s. 94), gerçi o etmenin işleyişi üzerine en son görüşü onu Fließ ile anlaşmazlığa düşürmüştü olsa da. İlk kez 1896'nın sonundaki aynı mektupta (Freud, 1950a, Mektup 52) erotojen bölgelerden (çocuklukta uyarıya açıklırlar ama daha sonra bastırılırlar) ve sapıklıklar ile bağıntularından söz edildiğini buluruz. Ve yine aynı yılın başında (Taslak K, 1 Ocak 1896)—ve burada daha ruhbilimsel bir yaklaşımın belirtilerini görürüz — baskıcı güçler, tikslenme, utanma ve ahlak üzerine bir tartışma vardır.

Ama eşeysellik kuramının birçok ögesinin daha 1896'da Freud'un kafasında bulunmasına karşın, köşetaşı henüz keşfedilmeyi bekliyordu. Daha en başından histerinin nedensel etmenlerinin geriye çocukluğa dek gittiği konusunda bir kuşku vardı; olguya Breuer ve Freud'un 1893'teki 'Ön Yazışma'larının açılış paragraflarında değinilir. 1895'te (bkz. örneğin Fließ mektuplarına ek olarak basılan 'Tasar'ın II'nci Bölümü) Freud histerinin erken çocuklukta eşeyssel ayartmanın yaralayıcı etkileri üzerine dayalı tam bir açıklamasını verdi. Ama 1897'den önceki tüm bu yıllar sırasında çocuk eşeysellikine bir yetişkinin davranışı yoluyla ve yıkım getirici sonuçlar ile günışığına çıkarılmaya açık uyuyan bir etmeden daha öte önem verilmedi. Görünürde bu kurala uymayan bir durumun hiç kuşkusuz Freud tarafından histerinin ve saplantı sinircesinin nedenleri arasına getirilen bir karşıtıktan çıktığı varsayılabılır: Birincisi, diyordu Freud, çocuklukta *edilgin* eşeyssel yaşantılardan, ama ikincisi *etkin* olanlardan türetilbilirdi. Ama Freud bu ayrımı kapsayan 'Savunma Ruhsal-Sinirceleri' (1896b) üzerine ikinci denemesinde bütünüyle açık olarak belirtir ki, saplantı sinircelerinin temelindeki etkin yaşantılar her durumda edilgin olanlar tarafından *öncelenir* — öyle ki bir kez daha çocuk eşeysellikinin uyarılması en sonunda dışarıdan bir karışmaya bağlıdır. Freud ayartma kuramını terk etmek zorunda olduğunu ancak 1897 yazında anladı. Olayı Fließ'a bir mektupta (Mektup 69) bildirdi,² ve hemen hemen aynı zamana düşen öz-çözümlemesinde Ödipus karmaşasını keşfi (Ekim 3 ve 15 tarihli 70 ve 71'inci Mektuplar)

²Ayartma kuramını terk ettiği ilk kez bu çalışmada kısa bir pasajda ve bir dipnotta (s.68) ve kısa bir süre sonra 'Sinircelerin Etyolojisinde Eşeysellik Tarafından Oynanan Rol' (1906a; *S.E.*, 7, s. 274 ss) üzerine ikinci denemesinde daha uzun olarak bildirildi. Daha sonra olaya kendi tepkilerini 'Ruhçözümleme Deviminin Tarihi'nde (1914d) ve *Özyaşamöyküsel İnceleme*'sinde (1925d) betimledi.

kaçınılmaz olarak eşeyssel dürtülerin en küçük çocuklarda dış uyarı için herhangi bir gereksinim olmaksızın normal olarak işlediğinin anlaşılmasına götürdü. Bu kavrayış ile Freud'un eşeyssel kuramı gerçekte tamamlanmıştı.

Bununla birlikte, kendi buluşu ile tam olarak uzlaşması birkaç yıl sürdü. Örneğin 'Sinircelerin Etyolojisinde Eşeysellik Tarafından Oynanan Rol' (1898a) üzerine denemesinde bir pasajda konu üzerine ileri geri gidip gelir. Bir yandan çocukların "her ruhsal eşeyssel işleve ve başka birçok bedensel eşeyssel işleve yetenekli" olduklarını, ve eşeyssel yaşamlarının ancak erinlikte başladığını sanmanın yanlış olduğunu söyler. Ama öte yandan "insan türünün örgütleniş ve evriminin çocuklukta herhangi bir dikkate değer eşeyssel etkinlikten kaçınmaya çalıştığını," insanlarda eşeyssel güdü güçlerinin depolanması ve ancak erinlikte salınması gerektiğini ve bunun çocuklukta eşeyssel yaşantıların niçin zorunlu olarak patojenik olmaları gerektiğini açıkladığını bildirir. Önemli olan şey, diye sürdürür, böyle yaşantılar tarafından zamanla bedensel ve ruhsal eşeyssel aygıtın gelişiminin yer almasına bağlı olarak olgunlukta üretilen *arka-etkilerdir*. *Düşlerin Yorumu*'nun (1900a) daha ilk yayımında Bölüm III'ün sonlarına doğru ilginç bir pasaj vardır ve bunda Freud "çocukluk mutluluğunun yüksek olduğunu düşünürüz çünkü henüz eşeyssel isteklerden özgürdür" der. (Buna 1911'de bir düzeltme eklendi: Ernest Jones'a göre, Jung'un önerisi üzerine.) Bu hiç kuşkusuz kitabın erken bir taslağından bir kalıntıdır, çünkü başka bir yerde (örneğin Bölüm V'te Ödipus karmaşasını tartışmasında) bütünüyle ikircimsiz olarak giderek normal çocuklarda bile eşeyssel dileklerin varoluşundan söz eder. Ve açıklar ki 'Dora' olay öyküsünün taslağını çizdiği sıralarda (1901 başlarında) eşeyssel kuramının ana çizgileri sağlam olarak formüle edilmişti. (1905e, S.E., 7, 5.)

Bununla birlikte, böyle bile olsa sonuçlarını yayımlamada ıveğenlik göstermedi. *Düşlerin Yorumu* bittiği ve 1899'un 11 Ekiminde çıkma noktasına geldiği zaman (Mektup 121), Fließ'a şunları yazdı: "Bir eşeysellik kuramı pekala düş kitabının doğrudan ardılı olabilir"; ve üç ay sonra, 26 Ocak 1900'da (Mektup 128): "Eşeysellik kuramı için gerci toparlıyorum ve topladıklarımı tutuşturacak bir kıvılcımın çakmasına dek bekleyeceğim." Ama kıvılcım uzun bir süre çakmadı. Her ikisi de 1901 sonbaharından önce çıkan *Düşler Üzerine* küçük denemeden ve *Gündelik Yaşamın Psikopatolojisi*'nden ayrı olarak, Freud beş yıl süreyle önemli hiçbirşey yayımlamadı.

Sonra, birdenbire, 1905'te ortaya üç büyük çalışma çıkardı: *Şakalar* üzerine kitabı, *Üç Deneme* ve 'Dora' olay öyküsü. Açık ki bunlardan sonuncusunun çoğu dört yıl önce, 1901'de yazılmıştı: bkz. bu olay öyküsüne (1905e) Editör'ün notu, *Standard Ed.*, 7, 3ss. Bu olay öyküsü 1905 Ekim ve Kasımında yayımlandı. Öteki ikisi hemen hemen aynı

zamanda birkaç ay önce yayımlandı, ama sağın tarihler bilinmemektedir: Bu konuda daha uzun bir tartışma için, bkz. *Şakalar* (1905c) üzerine kitaba Editörün Önsözü, *Standard Ed.*, 8, 5.

Almanca yayımlarda kesimler yalnızca ilk denemede numaralandı; ve aslında 1924'ten önce ilk denemenin yalnızca ortalarına dek numaralanmışlardı. Başvuru kolaylığı için, kesimlerin numaralanması ikinci ve üçüncü denemelere de genişletildi.

Editörlük ekleri, ister metne isterse dipnotlara olsun, köşeli ayraçlarda verildi.*

*[Türkçe çeviriye eklenen paragraf numaraları (1-218) sözü edilen yayımlarda bulunmuyor. — A.Y.]

EşeySELLİK Kuramı Üzerine Üç Deneme

İKİNCİ YAYIMA ÖNSÖZ¹

Bu küçük yazının eksiklik ve bulanıklıkları üzerine kendini aldatmayan yazar gene de son beş yılın araştırma sonuçlarını çalışmaya katma ve bununla yazının bütünlüğünü ve belgesel niteliğini yoketme kısırtmasına direnmiştir. Buna göre çok küçük değişiklikler ile başlangıçtaki metni yeniden sunmakta ve eski notlardan öne eklenen bir * imi ile ayrılan birkaç dipnotun eklenmesi ile yetinmektedir.² Bunun dışında, içten dileği bu kitabın hemen eskimesi, onda bir zamanlar yeni olanın genel olarak kabul edilmesi, ve yetersiz olanın daha doğru olanlar ile değiştirilmesidir.

VİYANA, Aralık 1909

ÜÇÜNCÜ YAYIMA ÖNSÖZ

Bir on yıl boyunca bu kitabın gördüğü kabulü ve yarattığı etkiyi gözledikten sonra, üçüncü yayımına yanlış anlamalara ve yerine getirilemeyecek beklentilere karşı birkaç gözlem eklemek istiyorum. Herşeyden önce vurgulamak gerek ki, burada izlenecek olan açıklama bütünüyle ruhçözümsel araştırmanın bulguları yoluyla derinleştirilmesi ve bilimsel anlamının saptanması gereken gündelik tıbbi deneyimden yola çıkar. *EşeySELLİK Kuramı Üzerine Üç Deneme*'nin ruhçözümleme tarafından var sayılması zorunlu ya da doğrulanması olanaklı kılınan bir içerik dışında herhangi birşey kapsamı olanaksızdır. Bu nedenle herhangi bir yolda [tam] bir 'eşeySELLİK kuramı'na genişletilmeleri söz konusu değildir, ve genel olarak eşeySEL yaşamın bir dizi önemli sorununu hiç ele almamaları anlaşılabilir birşeydir. Ama bu nedenle yazarın büyük temanın bu üzerinden atlanan noktalarıyla tanışık olmadığı ya da onun tarafından ikincil görülerek gözardı edildiği düşünülmemelidir.

¹[İkinci yayımdaki bu önsöz 1920 sonrasındaki yayımlarda verilmedi. İlk kez 1972'de *Studienausgabe*, Bd. 5'te yeniden basıldı.]

²[Bu ayırım yöntemi sonraki yayımlarda kaldırıldı.]

Bu denemenin onun yazılmasına götüren ruhçözümsel deneyimlere bağımlılığı yalnızca gerceğin seçiminde değil ama düzenlenişinde de kendini gösterir. Bütün bir çalışma boyunca çeşitli etmenler belli bir öncelik sırasına göre düzenlendi; ilineksel etmenler öne çıkarılırken yatınlığa bağlı olanlar arkatasarda bırakıldı, ve öz gelişimsel sürece soy gelişimsel süreçten daha fazla ağırlık verildi. Çünkü çözümlenmede başlıca rolü ilineksel etmenler oynar ve onun denetimine hemen hemen bütünüyle açıkturlar; yatınlığa bağlı etmenler ise ilkin yaşantı yoluyla uyarıldıkları ölçüde onlardan sonra ortaya çıkar, ama değerlendirilmeleri ruhçözümlemenin etkinliği alanını çok çok aşacaktır.

Öz gelişim ve soy gelişim arasında benzer bir ilişki egemendir. Öz gelişim soy gelişimin bir yinelenmesi olarak görülebilir, yeter ki bu sonuncusu daha yakınlardaki bir yaşantı tarafından değiştirilmemiş olsun. Soy gelişimsel yatınlık kendini öz gelişimsel sürecin arkasında gösterir. Ama temelde yatınlık tam olarak türün daha erken bir yaşantısının kalıntısıdır ki, ilineksel etmenlerin toplamı olarak bireyin daha yeni yaşantısı buna eklenir.

Bu çalışmamın karakterinin baştan sona ruhçözümsel araştırma tarafından belirlenmesinin yanısıra, yaşambilimsel araştırmadan amaçlı olarak bağımsız olduğunu da vurgulamam gerekir. Genel eşeyssel yaşambilimden ya da özel hayvan türlerinin yaşambiliminden türetilen bilimsel katkıları insanların eşeyssel işlevleri ile ilgilenen ve ruhçözümleme uygulayımı yoluna olanaklı kılınan bu incelemenin kapsamına almaktan özenle kaçındım. Aslında amacım insan eşeyssel yaşamının yaşambilimi üzerine ruhbilimsel araştırmanın araçları tarafından ne denli ışık düşürülebileceğini saptamaktı; bu araştırmada ortaya çıkan bağıntı ve bağdaşma noktalarını göstermeyi istedim, ama ruhçözümleme yöntemi bir dizi önemli noktada salt yaşambilimsel yöntemeye dayalı olanlardan önemli ölçüde ayrılan bilgi ve bulgulara götürdüğü zaman yolundan sapmam için hiçbir neden görmedim.

Bu üçüncü yayıma önemli eklemeler yaptım, ama bunları önceki yayımda olduğu gibi özel imleçler yoluyla belirtmekten kaçındım. — İlgilendiğimiz alanda bilimsel çalışma bugünlerde ilerleme hızını biraz kesmiş olsa da, ruhçözümleme alanındaki en son çalışmalarla belli bir ilişki içinde kalmanın gerekli olması ölçüsünde bu denemeye belli eklemelerde bulunmaktan vazgeçilemezdi.³

VİYANA, *Ekim* 1914

³[İzleyen dipnot bu noktada yalnızca 1915 yayımda verildi:] 1910'da, ikinci yayımın basılmasından sonra, A. A. Brill tarafından New York'ta bir İngilizce çeviri, ve 1911'de N. Ossipow tarafından Moskova'da bir Rusça çeviri yayımlandı. [Freud'un yaşamı sırasında da Macarca (1911), İtalyanca (1921), İspanyolca (1922), Fransızca (1923), Polakça (1924), Çekçe (1926) ve Japonca (1931) çeviriler yayımlandı.]

DÖRDÜNCÜ YAYIMA ÖNSÖZ

Savaş zamanının sel suları çekildikten sonra, ruhçözümleme araştırmasına ilginin bütün bir dünyada herhangi bir zarara uğramadan sürmekte olduğunu görmek doyum vericidir. Gene de öğretinin tüm bölümleri aynı yazgı ile karşılaşmadı. Ruhçözümlemenin bilinçaltı, baskı, hastalığa götüren çatışma, hastalıktan sağlanan kazanç, belirti oluşumunun düzenekleri vb. üzerine arı ruhbilimsel savları ve bulguları giderek artan bir saygınlık görmekte ve başlıca hasımlarının bile dikkatini çekmektedir. Öğretinin yaşambilime sınırdaş olan ve temelleri bu küçük yazıda verilen parçası henüz küçülmek bilmeyen bir çelişki ile karşı karşıyadır, ve giderek ruhçözümleme ile bir süre boyunca yoğun olarak uğraşmış olanlar bile onu bırakarak eşeysel etmenlerin normal ve hastalıklı ruhsal yaşamdaki rollerini bir kez daha sınırlamaya yönelik yeni görüşlere sarılmaktadır.

Tüm bunlara karşın, ruhçözümleme kuramının bu bölümünün incelenmesi gereken realiteden geri kalanlardan çok daha uzak olabileceği görüşünü kabul etmem söz konusu olamaz. Anımsadığım noktalar ve sürekli olarak başından yinelenen sınamalar bana kuramın bu bölümünün eşit ölçüde dikkatli ve yansız gözlemlerden doğduğunu söyler, ve görüşlerimin kamu tarafından kabulündeki bu ayrılığın açıklamasını bulmada hiçbir güçlük yoktur. İlk olarak, insan eşeysel yaşamının burada betimlenen başlangıçlarını ancak çözümlemeyi hastanın ilk çocukluk yıllarına dek izleyebilecek dayancı ve uygulamısal beceriyi gösterebilecek araştırmacılar doğrulayabilir. Ve sık sık bunu yapmanın olanağı yoktur, çünkü tıp mesleği hastalık durumunun görünürde hızlı bir çözüme bağlanmasını ister. Ama ruhçözümlemeyi uygulayan doktorlardan başka hiç kimse bu alana giremez ve kendi isteksizliklerinden ve önyargılarından etkilenmeyen bir yargıda bulunmayı başaramaz. Eğer insanlar çocukların doğrudan gözleminden öğrenebilselerdi, o zaman bu üç deneme pekala yazılmadan bırakılabilirdi.

Ama ayrıca anımsanmalıdır ki, bu yazının içeriğinin bir bölümü, eşeysel yaşamın tüm insan etkinlikleri için öneminin vurgulanması ve eşeysellik kavramının burada girilen genişletilmesi — bunlar başından bu yana ruhçözümlemeye karşı direnç için en güçlü güdüyü sağlamıştır. Kulağa etkileyici gelen belgiler için arayışlarında kimileri ruhçözümlemenin 'tüm-eşeyseleliliğinden' söz etme ve ona 'herşeyi' eşeysellik yoluyla açıkladığı gibi saçma sapan bir suçlamada bulunma noktasına dek gitmiştir. Eğer kendimiz duygusal etmenlerin kafa karıştırıcı ve unutkanlık yaratıcı etkilerini unutabilecek olsaydık, bütün bunlara hayret edebilirdik. Çünkü felsefeci Arthur Schopenhauer çoktandır insanlara eylem ve çabalarının ne düzeye dek sözcüğün olağan anlamında eşeysel dürtüler tarafından belirlendiğini göstermiştir, ve bütün

bir okurlar dünyasının böyle çarpıcı bir uyarıyı kafalarından öylesine tam olarak silip atması hiç kuşkusuz olanaksız olurdu! Ve eşeysellik kavramının çocukların ve sapıklar denilen kişilerin çözümlemesi tarafından zorunlu kılınan 'genişletilmesi'ne gelince, daha yüksek bir duruş noktasından ruhçözümlemeye küçümseme ile bakan herkesin ruhçözümlemenin genişletilmiş eşeyselliğinin tanrısal Platon'un *Eros*'u ile nasıl yakından çakıştığını anımsaması gerekir. (Bkz. Nachmansohn, "Freud'un Libido Kuramının Platon'un Eros Öğretisi İle Karşılaştırılması," *Intern. Zeitschr. f. Psychoanalyse*, III, 1915.)

VİYANA, Mayıs 1920

Eşeysellik Kuramı Üzerine Üç Deneme

I

EŞEYSEL SAPINÇLAR¹

1. İnsanlarda ve hayvanlarda eşeyssel gereksinimlerin olduğu olgusu yaşambilimde bir 'eşeyssel içgüdü' varsayımı yoluyla anlatılır. Bunda beslenme içgüdüğü, eş deyişle açlık içgüdüğü ile andırım izlenir. Halk dili '*Hunger*/açlık' sözcüğüne karşılık düşen bir anlatımdan yoksundur; bilim 'libido' sözcüğünü bu amaçla kullanır.²

2. Popüler görüş bu eşeyssel içgüdüğünün doğası ve özellikleri üzerine bütünüyle belirli tasarımlar üretir. Genellikle çocuklukta bulunmadığı ve olgunlaşma süreci ile bağıntı içinde erinlik çağında ortaya çıktığı, bir eşeyin öteki üzerinde uyguladığı direnilemez çekimin anlatımlarında kendini gösterdiği düşünülür, ve hedefinin eşeyssel birleşme ya da hiç olmazsa bu yola götüren eylemler olması gerektiği kabul edilir.

3. Bu bildirimlerde işin aslından oldukça uzak bir tablonun verildiğini düşünmek için her tür nedenimiz vardır; eğer daha yakından bakarsak bunlarda bir yanlışlık, sağınlık yoksunlukları ve apar topar çıkarılan vargılar kalabalığı görürüz.

¹Bu ilk denemede kapsanan bilgiler Krafft-Ebing, Mole, Moebius, Havelock Ellis, v. Schrenck-Notzing, Löwenfeld, Eulenburg, I. Bloch, M. Hirschfeld'in iyi bilinen yayımlarından ve son adı verilen yazarın yönetimi altında yayımlanan *Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen*'deki çalışmalardan türetildi. Tema üzerine geriye kalan yazımsal kaynakça bu çalışmalarda bulunacağı için, kendimi ayrıntılı göndermeler verme işinden bağışlayabildim. — [*Zusatz 1910:*] Ruhçözümsel araştırma yoluyla elde edilen bilgiler bana I. Sadger tarafından iletilen gereç ve kendi bulgularım üzerine dayanır.

²[*Zusatz 1910:*] Alman dilinde biricik uygun sözcük olan '*Lust*' ne yazık ki ikircimlidir ve gereksinim duygumunu olduğu gibi doyum duygumunu da belirtir. [Bu ilginç Almanca tümce şöyledir: "Eine dem Worte 'Hunger' entsprechende Bezeichnung fehlt der Volkssprache; die Wissenschaft gebraucht als solche '*Libido*.'"]

4. İki terim getireceğiz: Eşeyssel çekimin kaynağı olan kişiye *eşeyssel-nesne*, ve içgüdünün yöneldiği eyleme *eşeyssel-hedef* diyeceğiz; bilimsel olarak ayıklanan deneyim böylece hem eşeyssel-nesne hem de eşeyssel-hedef durumunda sayısız sapma olduğunu gösterir. Bu sapsmaların normal olduğu varsayılan ile ilişkileri kapsamlı bir araştırmayı gerektirir.

(1) EŞEYSSEL NESNE AÇISINDAN SAPMALAR

5. Eşeyssel içgüdü üzerine popüler kuramın en güzel anlatımının bulunacağı yer insanların iki yarıya — erkek ve kadına — bölünmesi ve bunların nasıl sevgi yoluyla yeniden birleşmeye çabaladıkları üzerine şiiresel masaldır.³ Bu nedenle eşeyssel-nesneleri kadın değil ama erkek olan erkeklerin, erkek değil ama kadın olan kadınların olduğunu öğrenmek büyük şaşkınlık yaratır. Böyle kişiler aykırı-eşeyssel ya da daha iyisi evrikler [*Invertierte*] olarak, ve olgu ise evrilme [*Inversion*] olgusu olarak adlandırılır. Böyle kişilerin sayısı oldukça yüksek olsa da, bunu güvenilir bir yolda saptamanın önünde güçlükler vardır.⁴

(A) *Evrilme*

EVRIKLERİN
DAVRANIŞI

6. Söz konusu kişiler değişik bakımlardan bütünüyle değişik yollarda davranırlar.

(a) *Saltık olarak* evrik olabilirler, ki eşeyssel nesnelere ancak aynı eşeyden olabileceği anlamına gelir; bu arada karşı eşey onlar için hiçbir zaman eşeyssel isteğin nesnesi olmaz, tersine onlarda soğukluk yaratır ya da giderek eşeyssel tiksinemeye bile neden olabilir. Bu tiksinemenin bir sonucu olarak, eğer erkek iseler normal eşeyssel eylemi yerine getirmeye yeteneksizdirler, ya da onu yerine getirmede haz duyamazlar.

(b) *Amfigenik evrik* olabilirler (*psikoseksüel-hermafrodit*), ki eşeyssel nesnelere aynı eşeye olduğu gibi karşı eşeye de ait olabileceği anlamına gelir; evrilme buna göre dışlayıcılık karakteri göstermez.

(c) *Aralıklı [okkasionell]* evrik olabilirler, ki normal eşeyssel nesnenin erişilemezliği ve öykünme başta olmak üzere belli dışsal koşullar altında aynı eşeyden bir kişiyi eşeyssel nesne olarak alabilir ve onunla eşeyssel edimden doyum bulabilirler.

7. Dahası, evrikler eşeyssel içgüdülerinin tikelliği üzerine yargılarında çok çeşitli tutumlar gösterirler. Kimileri evrilmeyi tıpkı normal birinin

³[Freud burada Platon'un *Simpozyum*'unda Aristofanes tarafından açıklanan kurama göndermede bulunuyor. Evrilme bu temaya çok daha sonra *Haz. İlkesinin Ötesi* (1920g), Bölüm VI'nın sonunda yeniden döndü.]

⁴Bu güçlükler konusunda ve evriklerin orantılı sayısını çıkarma konusundaki güçlükler üzerine bkz. M. Hirschfeld'in *Jahrbuch für sexuelle Zwischenstufen*'deki çalışması, 1904.

libidosunun yönünü kabul etmesi gibi kendiliğinden açık birşey olarak alır, ve kararlı olarak normal tutum ile eşit ölçüde haklı olduklarını savunur. Başkaları ise evrilmeleri olgusuna başkaldırır ve onu hastalıklı bir zorlama olarak yaşar.⁵

8. Zamansal durumlar ile ilgili daha öte değişkenlikler vardır. Evrilmenin kendine özgü yanı bireylerde ya geriye belleğinin ulaşabildiği denli erken bir tarihe gidebilir, ya da kendini ilk kez erinlikten önceki ya da sonraki belirli bir zamanda göze çarpar kılabilir.⁶ Karakter ya bütün bir yaşam boyunca saklı kalır, ya belli bir süre için askıya alınabilir, ya da normal gelişime giden yolda bir episod oluşturabilir; giderek uzun bir normal eşeyssel etkinlik döneminden sonra kendini yaşamda ilkin geç bir zamanda bile gösterebilir. Normal ve evrik eşeyssel nesnelere arasında dönemsel bir salınımın gözlemlendiği de olur. Normal bir eşeyssel nesne ile acılı bir deneyim yaşandıktan sonra libidonun evrilme anlamında değiştiği durumlar özellikle ilginçtir.

9. Birbirinden ayrı bu değişkenlik dizileri genel olarak birbirinden bağımsız olarak yanyana bulunur. Ama en aşırı biçim söz konusu olduğunda, bir kural olarak evrilmenin çok erken bir zamandan başlayarak bulunacağı ve kişinin kendini bu kendine özgü yanı ile uyum içinde duyumsayacağı kabul edilebilir.

10. Birçok yazar burada sıraladığım durumları birlikte sınıflandırmayı istemeyecek ve evrilme üzerine benimsediği görüş gereği bu kümelerde ortak olan yerine ayrımları vurgulamayı yeğleyecektir. Gene de, ayrımlar ne denli geçerli olsa da, her türden sayısız ara basamağın bulunduğu gözden kaçmaz ve buna göre dizi oluşumu kendini bir bakıma kendiliğinden dayatır.

EVİRLİMENİN YORUMU 11. Evrilmenin ilk değerlendirmesi onun sınırlarda bozulmanın [*Degeneration*] doğuştan bir belirtisi olduğu anlayışından oluşuyordu, ve bu tıbbi gözlemlerin onunla ilkin sınırlı hastalarında ya da böyle bir izlenim bırakan kişilerde karşılaşmaları olgusu ile uyum içinde idi. Evrilmenin bu karakteristiğinde birbirinden bağımsız olarak yargılanması gereken iki ayrıntı kapsanır: Doğuştanlık ve bozulma.

⁵Evrilmeye doğru bir zorlamaya karşı böyle bir çaba telkin sağaltımı ya da ruhçözümleme yoluyla etkilenebilme koşulunu sağlayabilir ["ya da ruhçözümleme" Freud tarafından 1910 ikinci yayımına eklendi].

⁶Birçok yazar evriklerin evrilme eğilimlerinin ortaya çıkışı için kendilerinin verdiği tarihlerin güvenilir olmadığını, çünkü karşı-eşeyssel duygularının kanıtlarını belleklerinden baskılamış olabileceklerini haklı olarak vurgulamıştır. — [*Zusatz 1910:*] Ruhçözümleme erişebildiği evrilme durumlarında bu kuşkuları doğrulamış ve bunlardaki bellek-yitimini çocukluk bellek-yitimlerinin doldurulması ile belirleyici yollarda değiştirmiştir. — [İlk yayımda (1905) bu son tümcenin yerinde şu bulunuyordu: "Bu nokta üzerine bir karara ancak evrikler üzerine ruhçözümnel araştırma yoluyla ulaşılabilir."]

BOZULMA 12. Bozulma genel olarak sözcüğün hiçbir ayırım yapılmaksızın kullanımına karşı getirilen karşıcılıklara aittir. Gene de açıkça yaralanma ya da bulaşma kökenli olmayan her tür hastalık belirtisini bozulma ya da dejenerasyon olarak göstermek bir alışkanlık olmuştur. Magnan'ın bozulmaya uğrayan bireyleri sınıflandırması gerçekten de bozulma kavramının genel işleyişi çok iyi olan bir sinir dizgesine uygulanması olanağını dışlamaz. Bu durumda pekala “bozulma” yargısının nasıl bir yararının olduğu ya da nasıl bir yeni içerik taşıdığı sorulabilir. Buna göre

- (1) normalden birçok ağır sapmanın birlikte bulunmadığı yerde, ve
- (2) etkili iş görme ve varolma yeteneğinin bütününde ağır bir zarara uğramamış görüldüğü yerde

bozulmadan söz etmemek uygun görünür.⁷

13. Sözcüğün bu geçerli anlamında evriklerin bozulmuşlar olmadıkları şu birkaç olgudan açığa çıkar:

(1) Evrilme normalden başka türlü hiçbir ağır sapma göstermeyen kişilerde bulunur.

(2) Etkinlik yetenekleri zarar görmemiş olan ve aslında kendilerini özellikle yüksek entelektüel gelişim ve törel kültür düzeyi ile öne çıkaran kişilerde de bulunur.⁸

(3) Eğer tıbbi deneyimizde karşılaşılan hastaları gözardı eder ve gözlerimizi daha geniş bir alana yöneltmeye çalışırsak, evrilmenin bozulma belirtisi olarak görülmesine iki yönden izin vermeyen olgular ile karşılaşırız.

(a) Evrilmenin yüksek kültür düzeyindeki antik uluslarda sık görülen bir fenomen, neredeyse önemli işlevler ile donatılı bir kurum olduğu olgusuna dikkat etmek gerekir.

(b) Evrilme pek çok yabanıl ve ilkel halkta olağanüstü yaygınken, buna karşı bozulma ya da dejenerasyon kavramı genellikle yüksek uygarlık durumlarına sınırlanır (I. Bloch); ve giderek Avrupa'nın uygarlaşmış halkları arasında bile iklim ve ırk etmenleri evrilmenin yaygınlığı ve ona karşı tutum üzerinde en güçlü etkiyi yaratır.⁹

⁷Bozulma tanısının hangi koşullarda koyulması gerektiği ve niçin çok az kılışal öneminin olduğu Moebius'un gözlemlerinden çıkarılabilir (*Über Entartung. Grenzfragen des Nerven- und Seelenlebens*, Nr. III. 1900): “Eğer burada üzerine biraz güçlü bir ışığın düşürüldüğü geniş bozulma alanını gözden geçirirsek, bozulma tanımını koymanın çok az değeri olduğu hemen görülecektir.”

⁸“Uranizm’in [*Uranismus*; Yunan tanrısı ‘Uranos’ adına türetilen eş-eşeyellik adlandırması] sözcüklerinin haklarında az çok birşeyler bildiğimiz en seçkin insanlardan kimilerinin evrikler, giderek belki de saltuk evrikler oldukları yolundaki görüşlerini kabul etmeliyiz.

⁹Evrilmenin anlaşılmasında patolojik bakış açısının yeri insanbilimsel bakış açısı tarafından alınmıştır. Bu değişikliği getirmenin onuru I. Bloch’a aittir (*Beiträge zur Ätiologie der Psychopathia sexualis*, 2 Teile, 1902/3). Bu yazar ayrıca antikçağ uygarlıklarındaki evrilme olgusunu da vurgulamıştır.